

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. birželio 3 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės (pranešėja), Artūro Driuko ir Gedimino Sagačio (kolegijos pirmininkas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovo „Swedbank P&C Insurance AS“; Lietuvoje veikiančio per „Swedbank P&C Insurance“ Lietuvos filialą, kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 22 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo K. J. ieškinį atsakovui „Swedbank P&C Insurance AS“, Lietuvoje veikiančiam per „Swedbank P&C Insurance“ Lietuvos filialą, dėl statinio atkūrimo iki buvusios prieš draudžiamąjį įvykį būklės ir draudimo išmokos išmokėjimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, draudžiančių peržengti ieškinio ir apeliacinio skundo ribas, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovas K. J. pirminiu ieškiniu prašė priteisti iš atsakovo (draudiko) „Swedbank P&C Insurance AS“ 100 procentų draudimo išmokos – 43 922,38 Eur ir 5 procentų dydžio metines palūkanas.
3. Ieškovas nurodė, kad pas atsakovą apdraudė gyvenamąjį pastatą (toliau – ir pastatas), kurį įsigijo aukcione už 1500 Eur. Po kelių mėnesių pastate kilo gaisras, pastatas smarkiai apdegė ir sudegė jame buvę daiktai. Atsakovas pripažino įvykį draudžiamuoju, tačiau sumažino mokėtiną draudimo išmoką 100 procentų, motyvuodamas tuo, kad ieškovas, kūrendamas netvarkingą krosnį ir palikdamas ją be priežiūros, pažeidė draudimo sutartį ir atsakovo Turto draudimo taisyklės (toliau – Taisyklės). Ieškovo teigimu, atsakovas neįrodė aplinkybių, atleidžiančių jį nuo pareigos išmokėti draudimo išmoką ar suteikiančių teisę ją sumažinti. Ieškinį ieškovas grindė atsakovo Taisyklių 3.5 punktu ir eksperto atlikta Žalos atstatymo kaštų ataskaita, pagal kurią pastatui atkurti iki prieš draudžiamąjį įvykį buvusios būklės reikia 36 023,38 Eur išlaidų (34 538,24 Eur statybos išlaidų ir 1485,14 Eur pastato projektavimo ir statybos priežiūros išlaidų). Ieškovas nurodė, kad dėl gaisro metu sunaikintų daiktų jis patyrė 7899 Eur žalos. Iš viso ieškovo patirta žala ir išmokėtina draudimo išmoka yra 43 922,38 Eur.
4. Atsakovas „Swedbank P&C Insurance AS“ atsiliepimu į ieškinį prašė ieškinį atmesti. Atsiliepime nurodė, kad, atliekant draudžiamojo įvykio aplinkybių tyrimą, buvo nustatytos aplinkybės, suteikiančios jam teisę mažinti draudimo išmoką 100 procentų. Taip pat nurodė, kad, atsižvelgiant į pareikšto ieškinio reikalavimus bei faktą, jog turtas nėra atkurtas, sutinka, jog draudimo išmoka galėtų būti mokama tik kaip pinigine kompensacija, tačiau tai reiškia, kad jos dydis turi būti nustatytas, atsižvelgiant į sudegusio pastato nusidėvėjimą, todėl draudimo išmoka už sunaikintą pastatą negalėtų būti didesnė nei 8634 Eur, o pastato projektavimo ir statybos priežiūros išlaidos atlyginamos tik tuo atveju, jei pastatas yra atstatomas, o ne mokama pinigine kompensacija.
5. Ieškovas pateikė patikslintą ieškinį, kuriuo prašė įpareigoti atsakovą atkurti pastatą iki prieš draudžiamąjį įvykį buvusios būklės ir priteisti jam iš atsakovo 7412 Eur draudimo išmokos dėl gaisro metu sunaikintų daiktų bei procesines palūkanas. Ieškinyje ieškovas nurodė reikalavimo sumą – 43 435,38 Eur. Ieškinio faktiniu pagrindu nurodė tas pačias aplinkybes kaip ir pirminiame ieškinyje.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Vilniaus apygardos teismas 2019 m. lapkričio 12 d. sprendimu ieškinį patenkino iš dalies – priteisė ieškovui iš atsakovo 3949,50 Eur draudimo išmokos už kilnojamojo turto sunaikinimą ir 5 procentų dydžio procesines palūkanas; atmetė ieškinio reikalavimą įpareigoti atsakovą atkurti pastatą iki prieš draudžiamąjį įvykį buvusios būklės.
7. Įvertinęs byloje esančius įrodymus, teismas konstatavo, kad atsakovas neįrodė savo nurodytų aplinkybių, atleidžiančių jį nuo draudimo išmokos išmokėjimo ar suteikiančių teisę ją sumažinti, todėl atsakovas nepagrįstai sumažino ieškovui mokėtiną draudimo išmoką 100 procentų.
8. Teismas nurodė, kad Taisyklių 3.5 skyriuje nustatyta, jog atsakovas turi teisę pasirinkti žalos atlyginimo būdą. Taisyklių preambulėje nurodyta, kad statinio žala atlyginama jo atkūrimo verte. Statinio draudimo vertė – atkūrimo vertė, t. y. išlaidos, būtinos statiniui atkurti iki buvusios prieš draudžiamąjį įvykį būklės (3.1 punktas). Atsakovas, atsižvelgdamas į tai, kad pastatas įsigytas aukcione už 1500 Eur, į jo nusidėvėjimo laipsnį, netaikė žalos atlyginimo būdo – pastato atkūrimo iki buvusios prieš draudžiamąjį įvykį būklės. Todėl teismas atmetė ieškovo reikalavimą įpareigoti atsakovą atstatyti pastatą, kad šis būtų tokios būklės, kaip buvo prieš draudžiamąjį įvykį.
9. Teismas nurodė, kad Taisyklėse nustatyta, jog pastatui padaryta žala atlyginama atkūrimo verte. Taisyklėse nustatyti du žalos atlyginimo būdai: a) atstatymas, t. y. statinio atkūrimas iki būklės, buvusios prieš draudžiamąjį įvykį; b) pinigine kompensacija. Tokiu atveju draudimo išmoka mokama iš atkuriamosios vertės atėmus sumą, atitinkančią statinio, kuriam buvo padaryta žala, nusidėvėjimą iki draudžiamojo įvykio. Statinio nusidėvėjimo iki draudžiamojo įvykio laipsnį nustato ekspertai įvykus draudžiamajam įvykiui. Ieškovas atsisakė žalos atlyginimo piniginės kompensacijos būdu, todėl teismas *ex officio* (pagal pareigas) dėl to nepasisakė, nes tai reikštų ieškovo valios paneigimą (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 13 straipsnis).

10. Teismas sumažino ieškovui priteistiną draudimo išmoką už sunaikintą kilnojamąjį turtą iki 3949,50 Eur, nes ieškovas neįrodė, jog dėl sunaikintų daiktų patyrė 7412 Eur žalos.
11. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovo apeliacinį skundą, 2020 m. spalio 22 d. nutartimi pakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimą ir jo rezoliucinę dalį išdėstė taip: priteisė ieškovui iš atsakovo 14 068,50 Eur draudimo išmokos ir 5 procentų dydžio metines palūkanas nuo priteistos sumos nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo visiško įvykdymo. Kitą ieškinio dalį atmetė.
12. Kolegijos vertinimu, pirmosios instancijos teismas formaliai ir per siaurai aiškino ieškovo reikiamą reikalavimą, dėl to nepagrįstai nusprendė, kad jis atsisakė reikalavimo priteisti draudimo išmoką kaip piniginę kompensaciją, pareikšdamas naują reikalavimą – įpareigoti atsakovą atstatyti pastatą. Priešingai, šiuo atveju ieškovas tik pasirinko žalos atlyginimo būdą, nors tokia teisė priklausė atsakovui.
13. Kolegija konstatavo, kad atsakovas iš esmės pripažino įvykį draudžiamuoju ir kad buvo nustatyta, jog jis neturėjo teisės sumažinti draudimo išmokos 100 procentų, todėl ieškovas įgijo teisę į piniginę kompensaciją.
14. Kolegija pažymėjo, kad Taisyklių 3.1 punkte nustatyta, jog statinio draudimo vertė – atkūrimo vertė, t. y. išlaidos, būtinos statiniui atkurti iki buvusios prieš draudžiamą įvykį būklės. Draudikas netaiko nusidėvėjimo, ieigu statinys atstatomas. Jei statinys neatstatomas, draudimo vertė yra pastato atkūrimo vertė, atėmus apdrausto statinio nusidėvėjimą iki draudžiamojo įvykio. Be to, Taisyklių 3.5 punkte aiškiai įtvirtinta, kad draudikas atlygins projektavimo, statybos priežiūros ir leidimų gavimo darbams išlaidas, jei tokios išlaidos buvo suderintos ir yra būtinos statiniui atstatyti.
15. Kolegija, remdamasi eksperto ataskaita, nustatė, kad pastato atstatymo išlaidos sudaro 34 538,24 Eur, pastato projektavimo ir priežiūros išlaidos – 1485,14 Eur, taikant pastatui 75 proc. nusidėvėjimą, pastato atkuriamoji vertė sudarytų 10 119 Eur, todėl šią sumą, kaip draudimo išmoką, priteisė iš atsakovo ieškovui.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

16. Kasaciniu skundu atsakovas „Swedbank P&C Insurance AS“ prašo panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį ir palikti galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą, priteisti iš ieškovo patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 14.1. Apeliacinės instancijos teismas peržengė ieškinio reikalavimo ribas ir šiuo klausimu nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos. Patikslintu ieškiniu ieškovas prašė įpareigoti atsakovą atkurti pastatą iki buvusios prieš draudžiamą įvykį būklės, t. y. įpareigoti atsakovą įvykdyti nepiniginę prievolę natūra. Tačiau apeliacinės instancijos teismas įpareigojo atsakovą įvykdyti piniginę prievolę – sumokėti ieškovui draudimo išmoką, taip peržengė ieškinio reikalavimo ribas ir priteisė ieškovui tai, ko jis neprašė, be to, nutarė, kad ieškovo pažeistos teisės turi būti ginamos ne jo prašytu, o kitu būdu.
 - 14.2. Ieškovo išvestinis reikalavimas priteisti procesines palūkanas susijęs tik su reikalavimu priteisti jam 7412 Eur draudimo išmokos už sunaikintą kilnojamąjį turtą. Pirmosios instancijos teismas ieškovui priteisė 3949,50 Eur draudimo išmokos ir patenkino išvestinį reikalavimą dėl procesinių palūkanų nuo minėtos sumos priteisimo. Apeliacinės instancijos teismas šią teismo sprendimo dalį paliko nepakeistą, tačiau, tenkindamas ieškovo apeliacinį skundą iš dalies, nutarė, jog procesinės palūkanos turėtų būti skaičiuojamos nuo visos ieškovui priteistos sumos, t. y. nuo 14 068,50 Eur. Tokiu būdu ieškovo reikalavimas dėl procesinių palūkanų priteisimo buvo patenkintas žymiai daugiau, nei jis prašė patikslintu ieškiniu ir apeliaciniu skundu (procesinės palūkanos priteistos ne nuo 7412 Eur sumos, o nuo žymiai didesnės sumos). Taip apeliacinės instancijos teismas dar kartą peržengė ieškinio ribas ir priteisė ieškovui tai, ko jis neprašė.
 - 14.3. Apeliacinės instancijos teismas peržengė ieškinio reikalavimo ribas ir priteisdamas ieškovui 1485 Eur pastato projektavimo ir priežiūros išlaidų atlyginimą. Atsakovas nesutikimą dėl šių išlaidų atlyginimo priteisimo išdėstė tik atsiliepime į pradinį ieškinį, nurodymas, kad pagal Taisyklės šios išlaidos atlyginamos tik tuo atveju, jei statinys yra atstatomas. Ieškovui atsisakius ieškinio reikalavimo išmokėti draudimo išmoką pinigine kompensacija ir patikslintu ieškiniu pareikalavęs įpareigoti atsakovą atstatyti pastatą, atsakovas atsiliepime į patikslintą ieškinį nenurodė argumentų dėl 1485 Eur išlaidų atlyginimo priteisimo. Teismai nepasisakė ir nevertino dėl atsakovo atsiliepime į pradinį ieškinį argumentų dėl šių išlaidų atlyginimo priteisimo pagrįstumo, todėl 1485 Eur iš atsakovo priteista net neišklausius jo nuomonės dėl tokio reikalavimo pagrįstumo.
 - 14.4. Apeliacinės instancijos teismas peržengė apeliacinio skundo ribas, taip pažeidė CPK 320 straipsnį ir nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos. Ieškovas apeliaciniame skunde nereikšė reikalavimo priteisti draudimo išmoką pinigine kompensacija, neįrodinėjo, kad pirmosios instancijos teismas formaliai ar per siaurai vertino ieškinio reikalavimus. Priešingai, jis bandė įrodyti, kad patikslinto ieškinio reikalavimai buvo suformuluoti tinkamai ir atitiko jo valią, gynė pareikštus reikalavimus ir siekė įrodyti jų pagrįstumą. Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad nepasisako dėl ieškovo priteistinos piniginės kompensacijos dydžio, nes tai reikštų ieškovo valios paneigimą. Nei ieškovas, nei atsakovas apeliacinės instancijos teismui nepateikė savo pozicijos šiuo klausimu ir nenurodė, kad teismas nepagrįstai atsisakė išdėstyti argumentus dėl priteistinos piniginės kompensacijos, todėl šios aplinkybės negalėjo būti bylos nagrinėjimo apeliacinėje instancijoje dalyku. Pasisakydamas dėl aplinkybių, kurios nebuvo aptartos nei pirmosios instancijos teismo sprendime, nei apeliacinės instancijos teismui pateiktuose šalių procesiniuose dokumentuose, apeliacinės instancijos teismas akivaizdžiai peržengė apeliacinio skundo ribas.
 - 14.5. Apeliacinės instancijos teismas neatsižvelgė į tai, kad pirmosios instancijos teismas net kelis kartus ragino ieškovą persvarstyti savo patikslinto ieškinio reikalavimus bei grįžti prie pradinio ieškinio reikalavimų, tačiau ieškovas tokiu teismo siūlymu nepasinaudojo aiškiai išreišdamas savo nuomonę dėl to, kokių būdu prašo teismo apginti jo pažeistas teises.
15. Ieškovas K. J. atsiliepimu į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti ir priteisti jam iš atsakovo patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
 - 15.1. Atsakovas nepagrįstai teigia, kad apeliacinės instancijos teismas išėjo už ieškinio reikalavimo ir apeliacinio skundo ribų. Ieškovas pasirinko sau tinkamiausią žalos atlyginimo būdą – pastato atstatymą. Tačiau tai nereikia, kad jis praranda teisę į žalos atlyginimą, jeigu draudikas ar teismas netenkina jo prašymo dėl žalos atlyginimo jo pasirinktu būdu. Pripažinus įvykį draudžiamuoju bei teismams pripažinus, kad atsakovas negalėjo sumažinti išmokos, atsakovas nėra atleidžiamas nuo pareigos atlyginti ieškovo patirtą žalą. Apeliacinės instancijos teismo sprendimas priteisti piniginę kompensaciją nereikia išėjimo už ieškinio reikalavimų ir apeliacinio skundo ribų, nes taip buvo apginta ieškovo teisė į išmoką dėl atsiradusios žalos ir jo, kaip vartotojo, teisės.
 - 15.2. Apeliacinės instancijos teismas neteisingai nustatė draudimo išmokos dydį, nes pastatui taikė 75 procentų nusidėvėjimą, nors maksimaliai taikytina nusidėvėjimo riba yra 70 procentų. Be to, 75 procentų nusidėvėjimą teismas taikė visai apskaičiuotai pastato atkūrimo sumai – 34 538,24 Eur, nors turėjo taikyti tik medžiagų sumai – 11 588 Eur. Todėl nuostolio suma yra 27 911,78 Eur (34 538,24 Eur – (11 588 Eur x 0,70 proc.) + 1485,14 Eur projektavimo ir priežiūros išlaidų, patirtų statant pastatą) ir 5 procentų dydžio metinės palūkanos.
 - 15.3. Ieškovo nuomone, atsakovo Taisyklių 3.5 skyriaus nuostatos dėl žalos atlyginimo būdo yra prieštaringos, nesąžiningai suformuluotos ir klaidina vartotoją. Todėl teismai turėjo pareigą įvertinti šių nuostatų atitiktį nesąžiningumo kriterijams *ex officio*.

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl kasacinio nagrinėjimo dalyko ir bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribų

16. Pagal civiliniame procese galiojantį dispozityvumo principą teismo nagrinėjimo dalyko nustatymas yra ginčo šalių, o ne teismo pareiga, teismas nagrinėja ginčą neperžengdamas ginčo šalių nustatytų ribų. Viena iš šio principo išraiškų yra įtvirtinta CPK 353 straipsnyje. Jame nustatyta, kad kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskustus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu; kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių (1 dalis); teismas turi teisę peržengti kasacinio skundo ribas, kai to reikalauja viešasis interesas ir neperžengus skundo ribų būtų pažeistos asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai (2 dalis). Teisėjų kolegija konstatuoja, kad ši byla kasacine tvarka nagrinėtina neperžengiant kasacinių skundų ribų, nes pagrindo jas peržengti nenustatyta (CPK 353 straipsnio 1, 2 dalys).
17. Atsakovo „Swedbank P&C Insurance AS“ kasaciniame skunde nėra teikiami argumentai dėl aplinkybių, susijusių su draudimo išmokos sumažinimu ir draudimo išmokos priteisimu už kilnojamojo turto sunaikinimą. Kasacinės bylos nagrinėjimo dalyką sudaro tik argumentai dėl apeliacinės instancijos teismo nutarties dalies dėl draudimo išmokos už sunaikintą pastatą ir su tuo susijusių palūkanų priteisimo.

Dėl ieškinio reikalavimo ribų peržengimo

18. Pagal civiliniame procese galiojantį dispozityvumo principą teismo nagrinėjimo dalyko nustatymas yra ginčo šalių, o ne teismo pareiga; teismas nagrinėja ginčą neperžengdamas ginčo šalių nustatytų ribų. Teismas, priimdamas sprendimą, negali peržengti ieškinio ribų, t. y. negali keisti nei ieškinio dalyko (pvz., negali priteisti šaliai to, ko ji neprašo, arba priteisti daugiau, nei šalis prašo), nei ieškinio pagrindo (negali savo sprendime remtis tokiais faktais, kurių šalys teismui nenurodė, ir įrodymais, kurių byloje nėra).
19. Kasacinio teismo praktikoje nurodyta, kad tinkamas teisės kreiptis į teismą įgyvendinimas visų pirma siejamas su ieškovo pareiga tiksliai suformuluoti ieškinio pagrindą ir dalyką, t. y. suformuluoti juos taip, kad būtų aišku, kokio materialiojo teisinio rezultato siekiama iškeliant bylą, kokios faktinės aplinkybės nustatytinos nagrinėjant bylą. Tinkamas ieškinio dalyko (ir pagrindo) suformulavimas užtikrina tinkamą teisės kreiptis į teismą įgyvendinimą, leidžia apibrėžti bylos teismo nagrinėjimo ribas ir sudaro pagrindą įstatymo nustatytu ir ieškovo pasirinktu būdu išspręsti ginčą ir apginti pažeistas teises. Be to, tiksliai ir suprantamai suformuluotas ieškinio dalykas ir pagrindas ne tik leidžia teismui tinkamai pasirengti bylos nagrinėjimui, bet yra reikšmingas ir atsakovo bei kitų dalyvaujančių byloje asmenų teisių įgyvendinimui, nes nuo ieškinio dalyko ir pagrindo formulavimo priklauso jų atsikirtimų į ieškinį turinys, nustatytinoms aplinkybėms patvirtinti teiktini įrodymai. Ieškovui savo pareigos tinkamai neįvykdžius, ribojama atsakovo teisė gintis nuo jam pareikštų reikalavimų. Dėl to aiškus ieškinio dalyko suformulavimas ir faktinio pagrindo išdėstymas yra šalių lygiateisiškumo ir rungimosi principų tinkamo įgyvendinimo prielaida (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-223-421/2019, 14 punktas).
20. Ieškinio pagrindas – tai faktinės aplinkybės, kuriomis ieškovas grindžia savo materialųjį teisinį reikalavimą, t. y. ieškinio dalyką. Taigi ieškinio dalykas – tai materialinis teisinis reikalavimas, ieškovo pasirinktas pažeistų ar ginčijamų teisių gynimo būdas. Įvertinti, koks yra ieškinio pagrindas ir dalykas, galima tik nustatius, ką iš tikrųjų ginčija ieškovas ir kokio teisinio rezultato jis siekia byloje pareikštame ieškinyje suformuluotais reikalavimais. Todėl sprendžiant dėl pareikšto ieškovo reikalavimo, būtina įvertinti pareikšto ieškinio esmę, turinį ir tikslus.
21. Kaip nurodyta šios nutarties 3–5 punktuose, nagrinėjamoje byloje ieškovas pradiniu ieškiniu prašė priteisti iš atsakovo draudimo išmoką – 43 922,38 Eur, kurią sudaro 34 538,24 Eur pastato statybos išlaidų ir 1485,14 Eur pastato projektavimo ir statybos priežiūros išlaidų, iš viso 36 023,38 Eur išlaidų sudegusiam pastatui atkurti iki prieš draudžiamąjį įvykį buvusios būklės, taip pat 7899 Eur išlaidų, patirtų dėl sudegusių daiktų, ir procesines palūkanas. Patikslintu ieškiniu ieškovas prašė įpareigoti atsakovą atkurti sunaikintą pastatą iki prieš draudžiamąjį įvykį buvusios būklės ir priteisti jam iš atsakovo 7412 Eur draudimo išmokos dėl gaisro metu sunaikintų daiktų bei procesines palūkanas. Patikslinto ieškinio faktinių pagrindų nurodė tas pačias faktines aplinkybes kaip ir pirminiame ieškinyje.
22. Kaip matyti iš ieškinio ir patikslinto ieškinio, ieškovas savo reikalavimą dėl sunaikinto pastato grindė tapačiomis faktinėmis aplinkybėmis – Taisyklių 3.5 punktu ir Žalos atstatymo kaštų ataskaita, abiem atvejais nurodydamas tiek sunaikinto statinio atstatymo išlaidų sumą – 34 538,24 Eur, tiek ir statinio projektavimo ir statybos priežiūros išlaidų sumą – 1485,14 Eur. Tiek pirminiame ieškinyje, tiek patikslintame ieškinyje ieškovas nurodė iš esmės tą pačią ieškinio reikalavimo sumą – atitinkamai ieškinyje 43 922,38 Eur, patikslintame ieškinyje – 43 435,38 Eur. Abiem atvejais savo reikalavimą ieškovas vertino kaip turinį reikalavimą ir nuo nurodytos ieškinio reikalavimo sumos skaičiavo ir mokėjo žyminį mokestį. Paduodamas apeliacinį skundą, ieškovas nurodė 39 485,88 Eur ginčijamą sumą ir už apeliacinį skundą sumokėjo atitinkamą žyminį mokestį. Tai reiškia, kad ieškovas viso proceso metu nuosekliai laikėsi pozicijos, kad jo pareikštas ieškinio reikalavimas įpareigoti atsakovą atkurti pastatą iki prieš draudžiamąjį įvykį buvusios būklės yra turintis.
23. Taigi, nors abiejuose ieškiniuose ieškinio dalyko – ieškovo reikalavimo sunaikinto pastato atžvilgiu – konstrukcija buvo skirtinga, tačiau iš pirmiau nurodytų aplinkybių akivaizdu, kad ieškovas viso proceso metu siekė vieno ir to paties teisinio rezultato – įgyvendinti iš draudimo sutarties kylančias teises, t. y. gauti draudimo išmoką sunaikintam pastatui atkurti.
24. Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo 2 straipsnio 19 dalyje nustatyta, kad draudimo išmoka – pinigų suma, kurią įvykus draudžiamajam įvykiui draudikas privalo išmokėti draudėiui ar kitam asmeniui, turinčiam teisę į draudimo išmoką, arba kita draudimo sutartyje nustatyta išmokos mokėjimo forma. Nors Taisyklių 3.5 punktas statinio sunaikinimo atveju suponuoja du atskirus draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo būdus, tačiau abiem atvejais šie būdai yra susiję su draudėjo teise į draudimo išmokos įgyvendinimą. Be to, nors ieškovas viena draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo būda kaip ieškinio dalyką nurodė ieškinyje, o kita – patikslintame ieškinyje, tačiau, kaip minėta, abu draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo būdus ieškovas įrodinėjo tapačiomis faktinėmis aplinkybėmis ir abiem atvejais reikė turinio pobūdžio reikalavimą.
25. Minėta, kad tiek ieškiniu, tiek patikslintu ieškiniu ieškovas kaip faktines savo reikalavimo aplinkybes nurodė sunaikinto pastato projektavimo ir statybos priežiūros išlaidų atlyginimo sumą – 1485,14 Eur, todėl, priešingai, nei teigia atsakovas, jis turėjo galimybę dėl šios sumos pasisakyti ir teikti savo argumentus. Todėl nėra pagrindo sutikti su atsakovu, kad 1485,14 Eur iš atsakovo priteista net neišklausius jo nuomonės dėl tokio reikalavimo pagrįstumo.
26. Teisėjų kolegija sutinka, kad patikslintu ieškiniu suformuluotas ieškinio dalykas stokoja preciziškumo, vis dėlto, kaip matyti iš bylos aplinkybių, tokią reikalavimo formulotę, be kita ko, lėmė ir Taisyklių 3.5 punkto taikymo neaiškumas tuo atveju, jei draudėjas siekia atstatyti sunaikintą

pastatą, bei atsakovo atsiliepimu į ieškinį pateikti argumentai.

27. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į pirmiau nurodytas aplinkybes, konstatuoja, kad nėra pagrindo sutikti su atsakovo kasaciniame skunde išdėstytais argumentais ir nagrinėjamoje situacijoje ieškovo reikalavimą – ieškinio dalyką – vertinti formaliai ir siaurai, be to, tai apsunkintų ir vartotojo galimybes apginti savo teises, kylančias iš draudimo sutarties. Todėl remdamasi tuo, kas išdėstyta, teisėjų kolegija daro išvadą, kad apeliacinės instancijos teismas, nustatęs, jog vienu iš Taisyklėse nustatytų būdų draudimo išmoka negali būti mokama, pagrįstai sprendė dėl kito Taisyklėse nustatyto draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo būdo nagrinėjamoje byloje taikymo ir atitinkamai palūkanų nuo priteistos sumos priteisimo. Taip sprendžiamas, apeliacinės instancijos teismas neperžengė ieškinio ribų – ieškinio dalyko.

Dėl bylos nagrinėjimo ribų apeliacinės instancijos teisme (ne)peržengimo

28. Apeliacinio proceso paskirtis – patikrinti neįsiteisėjusio pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą ([CPK 301 straipsnis](#)). [CPK](#) reglamentuojamam civiliniam procesui yra būdinga ribota apeliacija, kuri, be kitu aspektu (pavyzdžiui, draudimo apeliacini skunda grįsti naujomis aplinkybėmis, kelti naujus reikalavimus, teikti naujus įrodymus), pasireiškia tuo, kad apeliacinės instancijos teismas ne pakartotinai nagrinėja bylą iš esmės (tas yra būdinga visiškai apeliacijai), o, atsižvelgdamas į apeliacinio skundo argumentus, peržiūri pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą, kartu *ex officio* patikrindamas, ar nėra absoliučiu sprendimo negaliojimo pagrindu. Šis ribotos apeliacijos aspektas įstatymo lygmeniu yra įtvirtintas [CPK 320 straipsnio](#) 1 dalyje, kurioje nustatyta, kad bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribas sudaro apeliacinio skundo faktinis ir teisinis pagrindas bei absoliučiu sprendimo negaliojimo pagrindu patikrinimas. To paties straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad apeliacinės instancijos teismas nagrinėja bylą neperžengdamas apeliaciniame skunde nustatytų ribų, išskyrus atveius, kai to reikalauja viešasis interesas ir neperžengus skundo ribų būtų pažeistos asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai. Apie ketinimą peržengti apeliacinio skundo ribas teismas praneša dalyvaujantiems byloje asmenims. Apeliacinės instancijos teismas *ex officio* patikrina, ar nėra šio kodekso 329 straipsnyje nustatytų absoliučiu sprendimo negaliojimo pagrindu. Taigi apeliacinis procesas yra pakartotinis bylos nagrinėjimas apeliacinės instancijos teisme, neišėinant už apeliacinio skundo anibrėžtų ribų, siekiant nustatyti, ar pirmosios instancijos teismas teisingai išsprendė bylą tiek teisine, tiek ir faktine prasme ([CPK 320 straipsnis](#)).
29. Pagal [CPK 320](#) straipsnį apeliacinio skundo ribas paprastai nustato faktiniai ir teisiniai argumentai, kurių pagrindu ginčijamas pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumas ir pagrįstumas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-484/2013). Išėjimas už apeliacinio skundo ribų yra tada, kai teismas pakeičia ar panaikina žemesnės instancijos teismo sprendimą dėl teisiskai reikšmingų faktinių pagrindų, kuriais apeliaciniame skunde nesiremama ir įstatymas nesuteikia galimybės išeiti už apeliacinio skundo ribų tuo klausimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-237/2008](#); 2019 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-224-701/2019](#), 39 punktas). Proceso įstatymai įpareigoja apeliacinės instancijos teismą įvertinti visas pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumui ir teisėtumui reikšmingas aplinkybes, buvusias nagrinėjimo dalyku pirmosios instancijos teismui tiriant ir vertinant ieškinio pagrindą sudarančių faktinių aplinkybių visumą, be teisėto pagrindo neperžengiant apeliacinio skundo ribų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-274/2014](#)). Pirmosios instancijos teismo sprendimas apeliacine tvarka tikrinamas pagal visus apeliaciniame skunde nurodytus argumentus nagrinėjant tiek fakto, tiek ir teisės klausimus. Kai tai įeina į bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribas, apeliacinės instancijos teismas privalo iš naujo įvertinti įrodymus, patikrinti, ar pirmosios instancijos teismas, priimdamas sprendimą, tinkamai nustatė faktines bylos aplinkybes ir rėmėsi aplinkybėmis, kurios buvo įrodytos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-231/2008](#); 2020 m. liepos 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-219-701/2020](#), 48 punktas). Apeliacinės instancijos teismas, tikrindamas pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą, turi pasisakyti dėl apeliacinio skundo argumentų, kurie patenka į bylos nagrinėjimo dalyką, atskleidžia ginčo esmę ir yra reikšmingi bylos teisiniam rezultatui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-484/2013](#); 2020 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-196-421/2020](#), 39 punktas).
30. Nagrinėjamoje byloje atsakovas bylos nagrinėjimo ribų apeliacinės instancijos teisme peržengimą grindžia tuo, kad ieškovas apeliaciniu skundu neįrodinėjo, jog pirmosios instancijos teismas formaliai ar per siaurai vertino pareikšto ieškinio reikalavimus, nors pirmosios instancijos teismas aiškiai nurodė, kad teismas nepasisako dėl priteistinos piniginės kompensacijos už pastato sunaikinimą dydžio, nes tai reikštų ieškovo valios paneigimą; priešingai, ieškovas bandė įrodyti, kad patikslinto ieškinio reikalavimai buvo suformuluoti tinkamai ir atitiko ieškovo valią, o pirmosios instancijos teismas turėjo patenkinti visus šiuos reikalavimus.
31. Teisėjų kolegija sutinka su atsakovu, kad ieškovas apeliaciniu skundu neteikė argumentų dėl to, jog pirmosios instancijos teismas formaliai ir per siaurai vertino pareikšto ieškinio reikalavimus ir sprendžiamas, kad vienu iš Taisyklėse nustatytų būdų draudimo išmoka negali būti mokama, nepagrįstai nespėdė dėl kito Taisyklėse nustatyto draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo būdo nagrinėjamoje byloje taikymo. Todėl šiuo požiūriu apeliacinės instancijos teismas peržengė bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ribas. Vis dėlto, teisėjų kolegijos vertinimu, nagrinėjamoje byloje yra pagrindas daryti išvadą, kad apeliacinės instancijos teismas apeliacinio skundo ribas peržengė pagrįstai.
32. Kaip nustatyta nagrinėjamoje byloje, ir atsakovas to neginčijo, ginčas yra kilęs iš vartojimo teisių santykių. Vartotojų teisių gynimas vertintinas kaip viešasis interesas, reikšmingas ne tik pačiam vartotojui, bet ir didelei visuomenės daliai. Todėl kasacinis teismas yra ne kartą pažymėjęs, kad tuo atveju, kai byla susijusi su vartotojų teisių gynimu (viešuoju interesu), viešasis interesas civilinio proceso teisėje saugomas nustatant ir civiliniame procese įgyvendinant teismo pareigą rūpintis teisingu, sąžiningu, greitai, tinkamu civilinės bylos išnagrinėjimu ir galimybe teismui peržengti apeliacinio skundo ribas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-42/2014](#); 2018 m. liepos 19 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-289-1075/2018](#), 37 punktas).
33. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad nagrinėjamoje byloje teisingas, sąžiningas, greitas, tinkamas bylos išnagrinėjimas siekiant apginti vartotojo interesus reiškia teismo pareigą, jam padarius išvadą, kad apeliacinio skundo argumentai dėl vieno iš Taisyklėse nustatyto draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo būdo yra nepagrįsti, peržengti apeliacinio skundo ribas ir išspręsti pareikšto ieškinio reikalavimą pritaikant kitą Taisyklėse nustatyto draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo būdą.
34. Vis dėlto vartotojų teisių gynimas kaip viešasis interesas ir vartojimo ginčų specifika nepaneigia apeliacinės instancijos teismo pareigos, nustatčius, kad byloje yra būtina peržengti apeliacinio skundo ribas, informuoti šalis apie ketinimą peržengti apeliacinio skundo ribas ir pasisakyti apie kito Taisyklėse nustatyto draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo būdo pritaikymą.
35. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad kai teismas *ex officio* peržengia ginčo ribas, savo aktyvaus procesinio elgesio priežastis jis turi pagrįsti, motyvuoti, tinkamai ir iš anksto apie tai informuoti proceso šalis, priimdamas rašytinę arba žodinę nutartį ([CPK 290 straipsnis](#)), suteikti joms galimybę pateikti savo poziciją. Apeliacinės instancijos teismas turi pranešti dalyvaujantiems byloje asmenims apie ketinimą peržengti apeliacinio skundo ribas, nurodyti nagrinėjimo, peržengus apeliacinio skundo ribas, teisinį pagrindą, suteikti teisę byloje dalyvaujantiems asmenims dėl to visa apimtimi pasisakyti (raštu arba žodžiu) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-242-684/2020](#), 46 punktas; kt.).
36. Atsižvelgdama į nurodytus argumentus, teisėjų kolegija daro išvadą, kad apeliacinės instancijos teismas, nepranešdamas dalyvaujantiems byloje asmenims apie ketinimą peržengti apeliacinio skundo ribas, neužtikrino byloje dalyvaujantiems asmenims galimybės pateikti raštu ar žodžiu savo poziciją dėl kito Taisyklėse nustatyto draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo būdo taikymo, taip pažeisdamas [CPK 320](#)

[straipsnio](#) 2 dalyje nustatytą reikalavimą. Dėl to teisėjų kolegija pripažįsta, kad tai sudaro pagrindą panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį dėl draudimo išmokos už sunaikintą pastatą ir palūkanų nuo šios reikalavimo dalies priteisimo ir grąžinti šią bylos dalį apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo ([CPK](#) 346 straipsnio 2 dalies 1 punktą, 359 straipsnio 3 dalis).

37. Teisėjų kolegija nesutinka su atsakovo argumentu, kad jei apeliacinės instancijos teismas iš tiesų manė, jog pirmosios instancijos teismas netinkamai įvertino pareikšto ieškinio reikalavimus ir nepagrįstai nepasisakė dėl tam tikros jų dalies, teismas turėjo grąžinti bylą nagrinėti pirmosios instancijos teismui iš naujo, nes nebuvo atskleista bylos esmė.
38. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad bylos grąžinimas nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui yra *ultima ratio* (paskutinė priemonė) proceso teisės institutas, privalantis koreliuoti su įstatymo leidėjo tikslu užtikrinti tinkamą instancinės sistemos funkcionavimą tam, kad apeliacinės instancijos teismas išaiškintų pirmosios instancijos teismo padarytas faktų ir teisės klaidas, o byla būtų grąžinta nagrinėti iš naujo tik įstatyme nustatytais išimtiniais atvejais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-287/2014; 2015 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-501-701/2015; 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326-1075/2018, 29 punktas; 2020 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-13-611/2020, 34 punktas). Taigi, apeliacinės instancijos teismas turi teisę perduoti bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo tik išimtiniais – įstatyme *numerus clausus* (baigtinis sąrašas) principu apibrėžtais – atvejais ([CPK](#) 327 ir 329 straipsniai). Vienas iš tokių atvejų, kuriuo remdamasis apeliacinės instancijos teismas turi teisę panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir perduoti bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, yra [CPK 327 straipsnio](#) 1 dalies 2 punkte įtvirtintas atvejis, kai neatskleista bylos esmė ir pagal byloje pateiktus įrodymus bylos negalima išnagrinėti iš esmės apeliacinės instancijos teisme. Kasacinis teismas, plačiau pasisakydamas dėl šio bylos grąžinimo nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui pagrindo turinio, yra pažymėjęs, kad pagal [CPK 327 straipsnio](#) 1 dalies 2 punktą apeliacinės instancijos teismas turi teisę perduoti bylą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui, kai nustatomos šioje teisės normoje nurodytos jos taikymo sąlygos, t. y. kad bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme nebuvo atskleista jos esmė ir kad pagal byloje pateiktus įrodymus bylos negalima išnagrinėti iš esmės apeliacinės instancijos teisme (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 9 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-375/2007](#); 2008 m. kovo 4 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-168/2008](#)).
39. Bylos esmė suprantama kaip svarbiausios faktinės ir teisinės bylos aplinkybės. Sprendžiant, ar yra [CPK 327 straipsnio](#) 1 dalies 2 punkto taikymo sąlygos, turi būti atsižvelgiama į neištirtų aplinkybių apimtį ir pobūdį, įrodymų gavimo galimybes. Jeigu dėl tirtinų aplinkybių ir reikautinų įrodymų apimtys ir pobūdžio būtų pagrindas padaryti išvadą, kad byla apeliacinės instancijos teisme turi būti nagrinėjama beveik visa apimtini naujais aspektais, tai reikštų, jog būtų pagrindas konstatuoti bylos esmės neatskleidimą pirmosios instancijos teisme kaip pagrindą perduoti bylą nagrinėti iš naujo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-121/2009](#); 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-326-1075/2018](#), 31 punktas; 2018 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-446-378/2018](#), 47 punktas). Vis dėlto šios sąlygos egzistavimo nepakanka, kad apeliacinės instancijos teismas galėtų pasinaudoti savo teise aptariamam pagrindui perduoti bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo – šios teisės įgyvendinimas papildomai siejamas su procesinių kliūčių, užkertančių kelią pačiam apeliacinės instancijos teismui išnagrinėti bylą iš esmės, egzistavimu. Apeliacinės instancijos teismas, būdamas kompetentingas spręsti byloje tiek fakto, tiek teisės klausimus, turi pats išaiškinti pirmosios instancijos teisme bylos nagrinėjimo metu padarytus pažeidimus. Apeliacinės instancijos teismas turi pats pašalinti tiek bylos faktinių aplinkybių nustatymo klaidas, tiek nustatytus materialiosios ir proceso teisės normų taikymo ir aiškinimo trūkumus, o bylos perdavimas pirmosios instancijos teismui galimas tik nustatius, kad apeliacinės instancijos teismas to padaryti negali. Neišsamus ar nepakankamas bylos aplinkybių tyrimas pirmosios instancijos teisme gali būti vertinamas kaip proceso pažeidimas, sudarantis pagrindą panaikinti ar pakeisti teismo sprendimą, bet jis nėra pakankamas perduoti ginčą nagrinėti pirmosios instancijos teismui, jeigu tai įmanoma padaryti apeliacinės instancijos teisme (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-180/2009](#); 2011 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje [Nr. 3K-3-244/2011](#)).
40. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į šios nutarties 21–25 punktuose nurodytas aplinkybes ir į tai, kad pirmosios instancijos teismas tyrė ir vertino aplinkybes, susijusias su Taisyklių 3.5 punkto taikymu ir sunaikinto pastato atstatymu, daro išvadą, kad apeliacinės instancijos teismui nebuvo pagrindas spręsti, jog bylos esmė pirmosios instancijos teisme nebuvo atskleista ir pagal byloje pateiktus įrodymus byla negali būti išnagrinėta apeliacinės instancijos teisme. Apeliacinės instancijos teismas, patikrinęs pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą ir nustatęs, jog pirmosios instancijos teismas netinkamai taikė teisę, nustatęs, kad vienu iš Taisyklėse nustatytų būdų draudimo išmoka negali būti mokama, tačiau nespėjęs dėl kito Taisyklėse nustatyto draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo būdo nagrinėjamoje byloje taikymo ir atitinkamai palūkanų nuo priteistos sumos priteisimo, turėjo teisę savarankiškai šią teisės klaidą ištaisyti priimdamas atitinkamą procesinį sprendimą.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

41. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas, nepranešdamas dalyvaujantiems byloje asmenims apie ketinimą peržengti apeliacinio skundo ribas, pažeidė [CPK 320 straipsnio](#) 2 dalį. Dėl to apeliacinės instancijos teismo nutarties dalis dėl draudimo išmokos už sunaikintą pastatą ir palūkanų nuo šios reikalavimo dalies priteisimo ir bylinėjimosi išlaidų paskirstymo, taip pat apeliacinės instancijos teismo 2020 lapkričio 12 d. papildoma nutartis dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimo ieškovui naikintina ir ši bylos dalis perduotina nagrinėti iš naujo apeliacinės instancijos teismui.
42. Teisėjų kolegija taip pat pažymi, kad apeliacinės instancijos teismas, iš naujo nagrinėdamas nurodytą bylos dalį, turi spręsti Taisyklių 3.5 punkte nustatytų sąlygų sąžiningumo pagal galiojantiame teisiniame reguliavime – [CK](#) 6.228⁴ straipsnyje – nustatytus ir teismų praktikos išplėtotus vartojimo sutarčių sąlygų sąžiningumo kontrolės kriterijus ir sąlygas, taip pat spręsti dėl teisinių padarinių taikymo. Visa kasacinio teismo praktika dėl [CK](#) 6.228⁴ straipsnio normų dėl vartojimo sutarties sąlygų vertinimo sąžiningumo aspektu aiškinimo ir taikymo išsamiai ir apibendrintai pateikta kasacinio teismo 2018 m. liepos 19 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-289-1075/2018](#) ir 2020 m. vasario 17 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-7-4-611/2020](#). Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad kasacinis teismas apibendrintai yra išskyręs du nesąžiningų sutarčių sąlygų arba sąžiningumo kontrolės aspektus: procedūrinį (t. y. sąlygų įtraukimo į sutartį arba skaidrumo kontrolę) ir materialinį (sutarčių turinio kontrolę) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-17-701/2018](#), 36 punktas). Atsižvelgiant į tai, apeliacinės instancijos teismas, be kita ko, privalo įvertinti, ar Taisyklių 3.5 punktas atitinka skaidrumo reikalavimą, t. y. ar jis suformuluotas aiškiai ir suprantamai, kad vartotojas galėtų suprasti, kaip konkrečiai taikoma Taisyklių 3.5 punkto sąlyga, reguliuojanti draudimo išmokos apskaičiavimą ir mokėjimą, kokiais atvejais ir kokioms sąlygoms esant vartotojas gali reikalauti draudimo išmokos išmokėjimo vienu ar kitu būdu; taip pat įvertinti, ar Taisyklių 3.5 punkto sąlyga, kai draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo būdo parinkimas, tuo labiau kai draudimo išmokos dydis apskaičiuojant jį vienu ar kitu būdu gali skirtis net keletą kartų, priklauso išimtinai tik nuo vienos sutarties šalies – draudiko – valios, o Taisyklės nenustato konkrečių objektyvių draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo būdo taikymo sąlygų, pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą iš esmės nepažeidžiamą šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą vartotojo nenaudai. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad, be kita ko, pagal [CK](#) 6.228⁴ straipsnio 2 dalies 13 punktą tokia sutarties sąlyga, kuria verslininkui suteikiama teisė vienašališkai spręsti, ar pateiktos prekės arba suteiktos paslaugos atitinka sutarties reikalavimus, yra preziumuojama kaip nesąžininga.
43. Perdavus bylos dalį apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo, šalių patirtų kasaciniame teisme bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas paliktinas spręsti šiam teismui ([CPK](#) 93, 98 straipsniai).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsniu,

n u t a r i a :

Panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 22 d. nutarties dalį, kuri buvo pakeista Vilniaus apygardos teismo 2019 m. lapkričio 12 d. sprendimo dalis ir ieškovui K. J. iš atsakovo „Swedbank P&C Insurance AS“ priteista 10 119 Eur draudimo išmokos už sunaikintą pastatą ir 5 procentų dydžio metinės palūkanos nuo šios priteistos sumos, paskirstytos bylinėjimosi išlaidos, taip pat panaikinti apeliacinės instancijos teismo 2020 m. lapkričio 12 d. papildomą nutartį dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimo ieškovui ir šią bylos dalį perduoti apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Kitą Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 22 d. nutarties dalį palikti nepakeistą.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Danguolė Bublienė

Artūras Driukas

Gediminas Sagatys